

ugledni rodovi, kao i oni slojevi stanovništva, koji nisu pripadali rodovsko-plemenskoj organizaciji, koji dakle nisu bili »plemeniti«, nisu imali gotovo nikakvih prava i gotovo nikakove zaštite. Na ovom zapostavljenom položaju najširih narodnih slojeva zasniva se njihovo nezadovoljstvo i njihova težnja za otporom, što će služiti kao glavna podloga razvitku nacionalizma puka, čim se Hrvati sukobe sa stranim kulturnim utjecajima i težnjama stranih skupina za političkom, ekonomskom i kulturnom dominacijom nad Hrvatima.

Na području gdje je dominirala rodovsko-plemenska društvena organizacija ovaj je nacionalizam puka došao do izražaja u borbi protiv domaćih kraljeva i u borbi protiv latinskog svećenstva. Otpor protiv latinskog svećenstva očituje se u borbi za narodni jezik i domaće svećenstvo u crkvi i u borbi protiv uvađanja feudalnih odnosa.

Nema sumnje, da je borba za glagolicu s jedne strane značila borbu za vlast i proširenje ninske biskupije, kao i težnju za političkim i kulturnim utjecajem Bizanta, ali je s druge strane borba za glagolicu značila i borbu za jedan crkveni sistem, koji je bio mnogo bliži potrebama i shvaćanjima puka. Borba za glagolicu znači istovremeno borbu protiv oduzimanja imanja i ustanovljivanja feudalnih odnosa na crkvenim imanjima, borbu za svećenstvo, koje se po svom govoru, po svom načinu života i po svom izgledu ne bi mnogo razlikovalo od običnog puka, i razumije se da su borci za glagolicu znali da iskoriste u tom cilju opće nezadovoljstvo puka protiv postojećeg društvenog poretka. Iz tih razloga je puk ustrajao u toj borbi i